



Universiteit  
Leiden  
The Netherlands

## **Nations in Conflict: National Growth and International Violence**

Houweling, H.W.

### **Citation**

Houweling, H. W. (1979). Nations in Conflict: National Growth and International Violence. *Acta Politica*, 14: 1979(4), 540-544. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451987>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451987>

**Note:** To cite this publication please use the final published version (if applicable).

## Boekbesprekingen

Nazli Choucri and Robert C. North, **Nations In Conflict: National Growth And International Violence**. San Francisco: Freeman, 375 blz.

### Inleiding

Het verschijnen van de studie *Nations In Conflict* betekent een belangrijke heroriëntatie in het werk van de groep onderzoekers rond de *Stanford Studies In International Conflict And Integration*. Hoewel de gerichtheid op één case dezelfde is gebleven, namelijk de verklaring van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, is de gevolgde benadering in de bestudering van de oorzaken van deze oorlog veranderd van crisesonderzoek naar het analyseren van tijdreeksen over langere termijn. Deze tijdreeksen vormen de omgeving waarin besluitvormers optraden, crises uitbraken, en de Eerste Wereldoorlog ontstond. Kortom, een verschuiving van aandacht van 'immediate causes' naar 'background conditions'. De aanvankelijke gerichtheid op crises en besluitvorming had als voordeel dat het verband tussen de onderzochte verschijnselen en opgestelde hypothesen met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog zeer direct was. Het nadeel van de gerichtheid op besluitvorming was evenwel het verwaarlozen van de omgeving waarin besluitvormers optraden. Het is echter geenszins vanzelfsprekend het zoeken naar oorzaken van zulke complexe gebeurtenissen als het uitbreken van oorlog te beperken tot percepties, evaluaties en cognities van centraal geachte individuele personen. Als hun bewustzijnsinhouden sociale gevolgen hebben, dan dienen tevens de sociale oorzaken hiervan in de analyse te worden betrokken. Mogelijkerwijs komt men dan tot de ontdekking dat het zeer wel mogelijk is rechtsstreeks gevolgtrekkingen te maken van omgeving of structuur naar gedrag, met voorbijgaan aan zulke moeilijk grijpbare zaken als 'waargenomen dreiging', 'gepercipieerde vijandigheid', en 'geschatte tijd voor besluitvorming'. Choucri en North schenken inderdaad in het hier besproken werk geen aandacht aan besluitvorming: (...) Changes in any fundamental attribute of a major power will affect the behavior of that nation toward other nations and thus alter the overall relations among major powers' (blz. 165). Mogelijk heeft de invloed van Choucri, die nauw betrokken is geweest bij het totstand komen van de studies die in opdracht van de Club van Rome zijn verricht, bijgedragen tot deze heroriëntatie. Het hier besproken werk vertoont trouwens overeenkomsten met de door de Club van Rome geïnspireerde onderzoekingen, door de gerichtheid op tijdreeksen voor economische groei, bevolkingsgroei en technologie. Bovendien worden ook hier deze verschijnselen als de grote boosdoeners aangemerkt.

Het boek bestaat uit drie hoofdonderdelen:

## Boekbesprekingen

- (a) Het theoretisch kader waarin de gebruikte terminologie en de onderzochte proposities worden uiteengezet.
  - (b) Beschrijving van de verhoudingen tussen de grote mogendheden in de periode 1870-1914. De auteurs sluiten zich in dit deel van hun boek aan bij de bekende historische bronnen en de traditionele geschiedschrijving.
  - (c) Presentatie van de resultaten van het onderzoek en de interpretatie hiervan.
- Voorts bevat het werk een viertal appendices over dataconstructie, methodologie en gebruikte bronnen. In het onderstaande beperk ik me tot het bespreken van enkele onderdelen van de theoretische opzet en van de empirische toetsing.

### Het ruimtelijk-tijdelijk gebied

De auteurs onderzoeken de periode 1870-1914. Zij hebben voor elk van de grote mogendheden in deze periode, te weten Engeland, Duitsland, Frankrijk, Italië, Rusland en Oostenrijk-Hongarije, het volgende materiaal verzameld:

- de groei in omvang van het koloniaal gebied;
- de militaire uitgaven;
- het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking;
- de bevolkingsdichtheid;
- de internationale handel per hoofd van de bevolking;
- de omvang van de ijzer- en staalproductie;
- het aantal allianties.

Dit materiaal wordt in grafische vorm gepresenteerd in hoofdstuk 2. Terecht merken de auteurs op dat in beschouwingen over de oorzaken van oorlog deze variabelen vrijwel steeds in enigerlei vorm voorkomen, maar dat systematische studies waarin deze grootheden in onderling verband worden gebracht ontbreken. De schrijvers hebben zich ten doel gesteld een model te construeren waarin deze grootheden aan elkaar worden gerelateerd en gezamenlijk in verband worden gebracht met geweld in de betrekkingen tussen staten.

### Het theoretisch kader

Centraal in de beschouwingen van de auteurs staat het begrip 'lateral pressure'. Dit begrip duidt de spanningen aan die worden opgeroepen doordat een groeiende bevolking en de technologische ontwikkeling leiden tot 'resource imbalance' en tot het onvermogen van de maatschappelijke orde de opgeroepen 'demands' te vervullen. 'Resource imbalance' in een land leidt tot grensoverschrijdende activiteiten van dat land, d.w.z. tot het verwerven van belangen buiten de eigen grenzen en de geneigdheid deze belangen te verdedigen. Het eerste proces dat leidt tot conflict en oorlog tussen staten is dan ook intern van aard:

(...) 'the tap roots of large-scale violence reach far down into the basic structure of societies and are shaped by human population, technology and access to resources'.

Hoewel een zekere overeenkomst met de klassieke marxistische beschouwingen over kolonievorming onmiskenbaar is, en door de schrijvers zelf wordt gereleveerd, nemen zij toch uitdrukkelijk afstand van de grondgedachte van deze studies: 'The demands of a capitalist economy may contribute to lateral pressure in important ways, but capitalism is not a necessary condition for lateral pressure; both pre-capitalist and socialist societies may generate lateral pressure. Similarly, although class conflict may contribute to lateral pressure, it is not a necessary condition'.



### Slotopmerkingen

Ter afsluiting enkele kanttekeningen bij deze opmerkelijke studie. Wat opvalt is dat een aantal grootheden waarvoor in de leer der internationale betrekkingen deeltheorieën zijn ontstaan, hier in één theoretisch model zijn samengebracht, en dat dit model met beduidend succes in het onderzoek wordt aangewend. Ik denk hier aan zulke deeltheorieën als die van de bewapeningswedloop en het bureaucratisch-militair complex, de alliantietheorie en de theorie van het kolonialisme. De auteurs slagen er voorts in nationale economische en politieke processen te verbinden met verschijnselen uit de internationale politiek, waarbij aan de laatste een zelfstandige invloed wordt toegekend. Bovendien maken Choucri en North gebruik van het methodologisch en statistisch onderzoeksapparaat van de econometrie op een gebied van studie waar de correlatierekening en modellen bestaande uit één regressievergelijking, overheersen.

De Stanford Studies In Conflict And Integration hebben oorspronkelijk bekendheid gekregen door het ontwikkelen van de inhoudsanalyse als methode van data-constructie en het toepassen van deze methode op het diplomatieke materiaal over de vooravond van de Eerste Wereldoorlog. De auteurs erkennen nu dat besluitvorming en crises pas goed begrepen kunnen worden tegen de achtergrond van wat zij noemen de 'long range dynamics of competition and conflict'. Deze verandering in het onderzoek valt toe te juichen, maar het is juist deze verbinding tussen besluitvorming en de door middel van een tijdreeksanalyse onderzochte omgeving die in deze studie opvallend afwezig is.

Een mogelijk probleem in het onderzoek betreft de aanwezigheid van een trend in sommige reeksen. Ik ben er geenszins zeker van dat de auteurs er in zijn geslaagd voor dit probleem een oplossing te vinden. Een gemeenschappelijke trend in reeksen leidt immers automatisch tot een hoge graad van associatie tussen deze reeksen. In dit verband is het opmerkenswaard dat de schrijvers in een voorstudie gebruik maakten van verschilreeksen. Het bepalen van de verschilreeks uit een reeks elimineert grotendeels de trend uit de data. De auteurs merken over dit probleem in het hier besproken werk op dat voor verschilreeksen (...) 'our estimated coefficients tended to wash out, yielding few statistically significant coefficients. Subsequently, we found that more robust (and statistically significant) estimates of the endogenous variables could be obtained by using only levels. The results of this analysis using levels only are presented here (...)'.  
 Een opvallende leemte is voorts het buiten de analyse houden van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog zelf. De auteurs stellen zich ten doel een model te construeren dat de fluctuatie in de hoeveelheid geweld tussen de grote mogendheden verklaart. Tegelijkertijd laten ze er geen twijfel over bestaan dat de Eerste Wereldoorlog buiten beschouwing is gelaten:

'(...) 'we have not tried to link the long range trends directly with . . . the outbreak of World War I itself. The dynamics on which our study has focussed . . . set the stage, armed the players, and deployed the forces, but they did not join the antagonists in combat'.

Het werk heeft dan ook duidelijke beperkingen als studie van de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog. De context waarbinnen deze oorlog uitbrak wordt onderzocht, en het onderzoek van Choucri en North maakt het aannemelijk dat in een omgeving van groei en competitie in en tussen grootmachten rampzalige ongelukken kunnen optreden.

H. W. Houweling

John H. Backer, *The Decision to Divide Germany: American Foreign Policy in Transition*, Durham: Duke University Press, 1978, X + 212 blz.

Als de geallieerden het na de Tweede Wereldoorlog eens hadden kunnen worden over het voortbestaan van één ontwapend Duitsland zou er zich geen herbewapening van de beide Duitslanden, en wellicht evenmin een oorlog in Korea en Vietnam en een Koude Oorlog in Europa hebben voorgedaan. Aan de andere kant zou een verenigd Duitsland door zijn economische kracht – zelfs of misschien juist als het ontwapend was gebleven – tot een uiterst instabiele wereldpolitieke situatie hebben geleid. Derhalve is het volgens Backer louter speculatief om te zeggen dat de wereld er zonder een Duitse deling veiliger uit zou zien.

Aan het belang van de Duitse deling voor het verloop van de naoorlogse geschiedenis doet deze vaststelling geenszins af. Zowel traditionalistische als revisionistische schrijvers zijn echter geneigd achter dit belang van de deling van Duitsland voor de Koude Oorlog het bestaan van een *grand design* te zoeken. De traditionalisten verwijzen dan naar plannen van politici van de Sovjet-Unie om Duitsland als geheel in hun communistische greep te krijgen. De Duitse deling zou dan noodzakelijk zijn geweest om de bedreiging van de Westerse democratie, die van een communistisch Duitsland zou zijn uitgegaan, het hoofd te bieden. Hoewel de marxistische doctrine heel wel in overeenstemming is te brengen met deze traditionalistische uitleg van de deling, meent Backer dat er de laatste dertig jaar geen bewijs is geleverd voor het bestaan van zo'n veroveringsplan van de Sovjet-Unie in 1945. Maar ook de revisionistische schrijvers, zoals Kolko – die meent dat de Verenigde Staten de Sovjet-Unie als geallieerde bewust hebben laten vallen omdat ze een sterk West-Duitsland als bolwerk tegen het communisme nodig hadden –, en Williams die de Amerikaanse industriële belangen bij een grote afzet in Europa voor de deling verantwoordelijk houdt – hebben het volgens Backer bij het verkeerde eind. In de door hem onderzochte periode van 1942 tot 1947 is er volgens Backer juist geen enkel bewijs te vinden voor de stelling dat ook maar enige economisch-politieke doelstelling van invloed is geweest op de Amerikaanse beslissing om Duitsland op te delen.

Sterker nog: Backer toont overtuigend aan dat er zelfs niet sprake is geweest van één Amerikaanse beslissing om tot een deling van Duitsland te komen. Hij heeft de titel van zijn boek dus met opzet uitdagend gekozen. Want in feite is de Duitse deling het gevolg van een in de tijd gespreide reeks van kleine beslissingen die zijn genomen zonder voldoende informatie over de gevolgen van elk van de afzonderlijke beslissingen en zonder besef van de doelstellingen van het beleid op lange termijn. Met andere woorden: de Amerikaanse bezettingspolitiek in Duitsland voldoet volgens Backer geheel aan de besluitvorming die door Baybrooke en Lindblom als *disjointed incrementalism* wordt betiteld.

Sommige van deze beslissingen schrijft Backer toe aan de rol van *historical perceptions* bij de besluitvormers. Zo was de Tweede Wereldoorlog in de gedachten van president Roosevelt ontstaan omdat Duitsland na de Eerste Wereldoorlog te coulant was behandeld. Als bewijs dat hij van deze fouten geleerd had eiste Roosevelt daarom een onvoorwaardelijke overgave van de Duitsers en garanties dat het land economisch zwak zou blijven. In Roosevelts traditionalistische visie op de Eerste Wereldoorlog, die dus inhield dat de Centrale Mogendheden daaraan als agressoren alle schuld toekwam, paste ook de overtuiging dat hij lering trok uit de